מפניני הפרשה - מאמר

עצה לחיים טובים - לקחת 'פסק זמן'

המרגלים ששלח משה רבנו שבו משליחותם, והפיחו מורך בלבבות. העם בכה בכיה של חינם. משה רבינו ניסה בכל כוחו לפקוח עיניהם, ולהביאם להתעשת: **"ואומר אליכם, לא תערצון ולא תיראון מהם. ה' אלוקיכם ההולך לפניכם הוא ילחם לכם, ככל אשר עשה איתכם במצרים, לעיניכם!"** - הרי במצרים לא נקפתם אצבע! **"ובדבר הזה אינכם מאמינים בה' אלוקיכם, ההולך לפניכם באש לילה ובענן יומם?!"**

תמה ה "נועם אלימלך": מדוע אמר: **"ובדבר הזה אינכם מאמינים"**. ראוי היה לומר: **"ומדוע אינכם מאמינים"** - ונבהיר את השאלה.

יש כלל לפיו כשנאמר בתורה: "זה" - הכוונה שמראים באצבע, על דבר שעומד לפנינו. לדוגמא: **"וזה מעשה המנורה"**: מלמד שהראהו הקב"ה באצבע, לפי שנתקשה בה. **"זה יתנו"** - הראה לו כמין מטבע של אש ועוד.

לכן שואל ה "נועם אלימלך" – על מה הצביע (הראה באצבע) משה רבנו באומרו - **"ובדבר הזה אינכם מאמינים בה' אלוקיכם"**.

תשובתו היא: כך אמר משה רבינו לעם הנבוך: ממה אתם פוחדים? זיכרו את מכות מצרים, את מפלתם! וראה שדבריו אינם נשמעים. כי כדי להיזכר, צריכים להפעיל את כח הזיכרון שבמוח. וכעת הוא מושבת, מרוב פחד.

לכן אמר להם: **"ובמדבר אשר ראית, אשר נשאך ה' אלוקיך כאשר ישא איש את בנו. בכל הדרך אשר הלכתם עד בואכם המקום הזה – אינכם מאמינים בה' אלוקיכם"**?

הנה האש היוקדת, היוכלו הנפילים להתמודד מולה? אז מה הפחד? אבל לא היה עם מי לדבר.

מדוע? – מפני שידוע שאדם מבוהל הוא אדם מאובן. נעול, סגור, אטום. מוצמת על ידי הפחד, דבר לא יבקע את הקונכייה. ההיגיון לא מבקע אותה אלא מתנפץ עליה, הטיעונים יושחתו לשווא. מי שיודע זאת, ומנצל זאת במלואו, הוא האויב.

"שונא", הוא אחד משמותיו של היצר הרע. ולא סתם שונא, אלא: "השונא הגדול שיש לך בעולם".

הצרה, שהוא מכיר את כל נקודות התורפה והחולשות. וכך הפיל עם שלם ברשת שלו. כשבושש משה לרדת מההר לפי חשבונם, בא השטן ועירבב את כל העולם. אמר להם: משה רבכם היכן הוא? אמרו לו: עלה למרום. אמר להם: כבר צהריים, ולא השגיחו בדבריו. הראה להם דמות מיטתו - חשכו עיניהם, ואיבדו עשתונות.

ואז, לא הועילו כל טיעוניו של חור בן עמינדב - סקלו אותו. ואהרן ידע שלא יוכל לעצרם. כי הם מבוהלים, ובמוחם מתערבלים "חושך ואפילה, ענן וערפל ועירבוביא"! זה קורה גם לנו, ומה העצה? - "החכם עינו בראשו, והכסיל בחושך הולך". שואל החוזה מלובלין זצ"ל: הכסיל, בחושך הולך.

ומה עושה החכם בחושך? - לא הולך! כשהמוח מעורפל בחושך ואפילה, לוקחים פסק זמן! זו הייתה עצת אהרון באומרו: "חג לה' מחר", זו הייתה עצת משה רבינו לקורח: **"בוקר, וידע ה' את אשר לו"**, נתכוון לתת להם זמן הלילה, להתבונן, אולי יבינו ויחזרו בתשובה. זו היתה התביעה בחטא המרגלים: **"ותשא כל העדה ויתנו את קולם, ויבכו..."** מה היה עליהם לעשות? ללכת לישון...לחשוב ואז להגיב. ולא לשמוע, ומיד לבכות...

בין אדם לחבירו

עפ"י חז"ל **"במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים"** (ברכות לד:). אם כן יוצא שאין גנאי שאדם הוא בעל תשובה. בכל זאת, אסור לספר שפלוני הוא בעל תשובה אם המדבר או השומע מזלזלים בבעלי תשובה. כמו כן אסור לדבר בגנותו של אדם, גם אם המספר כולל את עצמו בגנות, כגון שאומר שגם הוא עצמו עשה מעשה אשר כזה. למדים זאת מהקפדתו של הקב"ה על הנביא ישעיהו בשל דבריו: **"כי איש טמא שפתיים אנוכי ובתוך עם טמא שפתיים אנוכי יושב"** (ישעיהו ו', ה')

שואל ומשיב

שאלה: איזה חולה פטור מצום ט' באב, והאם יאכל וישתה לשיעורין?

תשובה: כל חולה, אפילו שאין בו סכנה, פטור מצום תשעה באב. אין צורך שיאכל או ישתה פחות מכשיעור לסירוגין, מפני שרק ביום הכיפורים שמצוות התענית היא מהתורה, וגם חולים שאין בהם סכנה חייבים בו, צריך כשאפשר לאכול פחות מכשיעור ולסרוגין, כדי לא לשבור את הצום. אבל צום שתקנו רבנן חולים שאין בהם סכנה פטורים בו לגמרי, ולא צריך שיאכלו פחות מכשיעור, וגם אין צורך שיתענו כמה שעות. לכן לדוגמה, החולים בשפעת, אנגינה, ומי שחומו גבוה וכדומה – פטורים מהצום.

שאלה: מה הדין בעניין הצום לגבי יולדת או אשה שהפילה עוברה?

תשובה: יולדת עד שלושים יום מלידתה נחשבת חולה, שאין בה סכנה מפני שעוד לא התחזקה מספיק מהלידה, ופטורה היא מהצום. אשה שהפילה את עוברה, אם היא מרגישה חולשה, במשך שלושים הימים שאחר הפלתה, דינה כיולדת ופטורה מצום תשעה באב. גם בצום תשעה באב שאינו דחוי, וקל וחומר אם הוא דחוי. עם כל זאת הפטורים מהצום, יזהרו לאכול ולשתות דברים פשוטים לצורך בריאותם ולא דברי מותרות ופינוקים כדי לענג עצמם. ולהלכה לא יאמרו 'נחם' בברכת המזון.

שאלה: האם מעוברות או מניקות חייבות לצום בתשעה באב?

תשובה: מעוברות ומיניקות מעיקר הדין חייבות בצום תשעה באב, אפילו שהן סובלות מכאבים שונים, אינן מוגדרות כחולות שאין בהן סכנה. זאת למעט אם הן סובלות מחולשה מיוחדת, מהקאות או סחרחורות שאז דינן כחולות שפטורות מצום תשעה באב. כמובן שאין לה לצום כיש חשש שהצום יגרום להפלה וכדומה. אולם יש להדגיש שכל זה נכון לגבי צום תשעה באב שחל בזמנו, אבל בצום תשעה באב שחל בשבת ונדחה, כבר הורו רוב גדולי הפוסקים שמעוברות ומניקות פטורות מלצום.

מפניני הפרשה - רעיון

שמחת עולם

"ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחודש" (פרק א' ג') מפרש רש"י: **"מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה. ממי למד, מיעקב שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה. אמר, ראובן בני, אני אומר לך מפני מה לא הוכחתיך כל השנים הללו, כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו אחי..."**

"אלה הדברים אשר דבר משה..." (פרק א', א') פרשת דברים ובה תוכחתו של משה רבנו נקראת בכל שנה בשבת הסמוכה לתשעה באב.

מדוע? נראה לומר, שהסיבה לכך היא שבפתח הפרשה הזאת מספר משה על חטא המרגלים, שהוציאו דיבת הארץ היעודה לישראל והמיטו בכך אסון כבד על דור יוצאי מצרים.

וכבר אמרו חז"ל, שהגזרה שגזר הקדוש ברוך הוא על יוצאי מצרים, שימותו במדבר ולא יבואו אל הארץ המובטחת ארעה בליל תשעה באב.

במסכת תענית כט. מובא על הפסוק **"ויבכו העם בלילה ההוא"** (במדבר יד'): אותו לילה, ליל תשעה באב היה. אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: אתם בכיתם בכייה של חינם - בכיית שווא, בשעה שהמרגלים הוציאו דיבה על הארץ: ובכך גיליתם שאינכם בוטחים בה', שהבטיה להוריש לכם את ארץ כנען- ואני קובע לכם בכייה לדורות - בליל תשעה באב, שבו עתידים ישראל להתאבל על חורבן בית המקדש...מתוך כך נלמד שאם הבכיה לדורות נקבע, על הוצאת דיבה על הארץ, ועל פגם באמונה ביכולתו של הקב"ה, להנחיל לנו את הארץ, הרי שעל ידי הבעת אהבה ונאמנות לארץ, יחד עם חיזוק האמונה התמימה בקב"ה, כפי שמובא במסכת סוטה – אין לנו על מי לסמוך, רק על אבינו שבשמים, נזכה שתקבע לעם ישראל שמחת עולם.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד שלום בן שלום כתריאל ע"ה

ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה עקיבא בן יעקב חיים סנדרוביץ ז"ל

בן שלמה בן שלום וקמיל אברהמי ז"ל הרב חיים בן נטע הכהן ז"ל

מורי ורבי יעקב (מימון) בן ר' משה חורי זצ"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

יעקב מאיר בן פאני אמיר ע"ה ניסים בן זימבול סרדם ז"ל

בתיה בת יוסף אטנר ז"ל רחל בת סוליקא דנינו ע"ה שרה בת אליבו

יונגר ז"ל רבקה בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה סימונה בת מרסדם אלמליח ז"ל

גו'ליט בת נינט ע"ה מרסדם אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו

בס"ד ה' לחודש מנחם אב ה'תשפ"ד
שנה שלושים גליון מספר 46
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת דברים
שבת חזון
מפטירים

"חֲזוֹן יְשַׁעְיָהוּ בֶן אָמוֹץ"
(ישעיהו פרק א' - א')

חשמונאים (שעון קיץ)
כניסת השבת: 19:11
יציאת השבת: 20:09
זמן רבנו תם: 20:32

מקצת הלכות הנוגעות לקשרי הגומלין שבין אדם לחבירו – הכנסת אורחים

הכנסת אורחים הקדמה

אין הקב"ה אוהב אלא למי שאוהב את ישראל, וכל שאדם מגדיל את אהבתו לישראל, גם הקב"ה מגדיל את אהבתו אליו. אלה הרועים האמיתיים של ישראל, שהקב"ה חפץ בהם מאוד, שמוסרים עצמם על ולמען צאנו, ודורשים ומשתדלים על שלומם וטובתם בכל הדרכים, ועומדים תמיד בפרץ להתפלל עליהם ולפתוח להם שערי ברכה.

למה הדבר דומה לאב שאינו אוהב שום אדם יותר ממי שהוא רואה שאוהב את בניו אהבה נאמנה, והוא דבר שהטבע יעיד עליו.

מצות עשה מדרבנן לבקר חולים, לנחם אבלים, להוציא המת, להכנים הכלה, וללוות האורחים, ולהתעסק בכל צרכי הקבורה, לשאת על הכתף, ללכת לפניו ולספוד ולחפור ולקבור וכן לשמח הכלה והחתן, ולסעדם בכל צורכיהם, ואלו הן גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור.

אף על פי שמצוות ביקור חולים ניחום אבלים הכנסת כלה וכדומה הם מדרבנן, הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך, וכל הדברים שאדם מישראל רוצה שאחרים יעשו לו, מצווה הוא לעשותם לאחיו ולאחרים, מבני ישראל.

אמר רבי עקיבא ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה, כלומר הרבה מצוות תלויות בכך, והמתנהג עם חבירו בדרכי חיבה ושלום עליו הכתוב אומר "ישראל אשר בך אתפאר".

פרטי הלכות

א. לעולם ישתדל אדם בהכנסת אורחים, שאין לך מצווה גדולה מזו. אמרו חכמים: בזמן שבית מקדש קיים מזבח מכפר על האדם, ועכשיו שאין בית מקדש קיים שולחנו של אדם מכפר עליו, שנותן פרוסה לעני.

ב. מובא במסכת שבת: גדולה הכנסת אורחים כהשכמת בית המדרש, רב דימי מנהרדעא אמר יותר מהשכמת בית המדרש. אמר רב יהודה אמר רב: גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה.

ג. עוד נאמר שם: שישה דברים אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן: הכנסת אורחים, ביקור חולים, עיון תפילה, השכמת בית המדרש, המגדל בניו לתלמוד תורה, והדן את חבירו לכף זכות.

ד. בשלושה דברים גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה. הצדקה בממונו, גמילות חסד בין בגופו בין בממונו. צדקה לעניים, גמילות חסד בין לעניים בין לעשירים. צדקה לחיים, גמילות חסד בין לחיים ובין למתים. הכנסת אורחים היא חלק מגמילות חסד.

ה. כתוב בתורה (בראשית כג') שאברהם אבינו נטע "אשל": "ויטע אשל בבאר שבע", נטיעה זו יועדה להכנסת אורחים, ואכן אמרו חז"ל שהזהיר במצוות הכנסת אורחים זוכה לבנים, שכן אברהם בתחילה היה עץ יבש ללא בנים, ורק אחרי שנטע נטיעה זו (הכנסת אורחים) שהמשילה הכתוב לעץ זכה לבנים.

ו. המשכים ללכת לבית המדרש ונזדמנו לו אורחים, מוטב שיתעסק במצוה זו שבאה לידו. במה דברים אמורים כאשר אין בביתו אנשים שיקבלו את האורחים כהוגן, זאת על פי פסק השו"ע שאדם העוסק בתורה ונזדמנה לו מצווה היכולה להיעשות על ידי אחרים, לא יבטל לימוד תורה.

ז. כשבאים אורחים לביתו של אדם יקבל אותם בסבר פנים יפות ויציע להם לאכול או לשתות, כי אולי הם רעבים ומתביישים לשאול. אחרי כן, ייתן להם את המאכלים בפנים מאירות ולא בפנים זועפות, ואפילו אם יש דבר דאגה בלבו בעניין כלשהו עליו לכסות אותו בפניהם.

ח. על המארח להימנע מלספר בפני אורחיו את תלאותיו כי עלול לשבר את רוחם בחשבם שבשבילם אומר דברים אלו ושכמעט יאבד שכרו עבור זה.

ט. כשבאים אורחים לביתו של אדם, אסור לו לגרום להם בושה, ולכן עליו להימנע מלשאול אותם שאלות בדברי תורה, כגון בעניין פרשת השבוע או בהלכה וכדומה, אלא אם כן הוא מכיר אותם ויודע בוודאות שידעו להשיב לשאלותיו.

י. אדם שמזמין אורחים ורוצה שיאמרו דברי תורה בזמן שמתארחים אצלו, עליו לבקש זאת מהם מראש, אפילו אם הוא יודע שהם "ברי אוריין", ותמיד יש להם מה לומר. זאת מכמה סיבות:

- אדם שנותן הסכמתו לומר דברי תורה במהלך האירוח חושב על הנושא עליו ידבר ומכין את הדברים כראוי.
- לעיתים האורח מעדיף לנוח מעט ובקשה מוקדמת תאפשר לו לסרב ולהסביר את סירובו.

יא. אפילו שהמארח תיאם עם האורח שיאמר דברי תורה במהלך האירוח, בשום פנים ואופן לא יבקש אדם מאורחיו במפתיע לומר את דברי התורה, אלא יתאם איתו מתי יזמינו לאומרם.

יב. מצווה על האדם לטרוח בעצמו לכבוד האורחים ואפילו אם יש לו עבדים או משרתים יטרח בעצמו ויעמוד עליהם. יש ללמוד מאברהם אבינו שהיה נשיא אלוקים וזקן מופלג וחולה ובעצמו שימש למלאכים, אף על פי שהיו לו עבדים ושפחות, ואף על פי שנראו לו ערביים. וכל מה שעשה אברהם אבינו שילם לו הקב"ה בכבודו ובעצמו.

יג. המארח יציע לאורחיו את מיטב מיטותיו, כי גדולה מנוחת עייף בהיותו שוכב טוב, ובזה מיטיב לאורחיו יותר מאשר אם מאכיל אותם, שנאמר: "מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל..." (קהלת ה' יא')

יד. יש להקפיד מאוד על כללי הצניעות, הן מצד משפחות האורחים והן מצד משפחת המארחים. לכן אין להלין כמה משפחות בחדר אחד, אלא כל משפחה בחדר נפרד. אם אין מקום בבית להלין את כל האורחים בנוחות ותוך שמירת כללי הצניעות, יסדר להם מקום לינה בבית אחר.

טו. הורים המזמינים לביתם את התנם שהשתדך עם בתם (ביום מכונה מאורס), הרצוי הוא שילון בבית אחר כגון אצל קרובי משפחה או חברים, ובשעת צורך מותר שילון בביתם הוא בחדר אחד עם אנשים והיא בחדר אחר עם נשים.

פינת העורך

"**לא תכירו פנים במשפט**" (פרק א' יז') - מה עניין של "הכרת הפנים" למשפט?!! מפרש בספר "דובב שפתי ישנים": חז"ל אמרו שמשה רבינו היה מכיר בחכמת הפרצוף, ומכיר בפניו של המתדיין אם הוא זכאי או חייב. ולמרות זאת הורה הקב"ה: "לא תכירו פנים במשפט", אל תדונו לפי הכרת הפנים ואל תסמכו עליה, אלא תעיינו בדין תורה ותדונו על סמך הראיות בלבד!..."

ברכות מכל הלב

לכל תושבי חשמונאים ולכלל ישראל ברכה מעומקא דליבא יהי רצון שנזכה ויהפוך לנו ה' יתברך את הימים הללו לימי ששון ולשמחה ותתקיים בנו נבואת זכריה הנביא: "כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו: (זכריה פרק ח' יט')

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב ליעל ואלי כהן גינדי הי"ו לרגל אירוסי בנם נתנאל הי"ו עם בחירת ליבו ליב פיש הי"ו

יהי רצון מלפני שוכן מרומים שיזכו לחופתם בקרוב ויזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

עיקר וטפל לגבי הברכה על מיני דגן ד' (סופי)

תקציר

בגיליונות של השבתות שעברו הובאו המקורות בגמרא ובפוסקים הראשונים בעניין עיקר וטפל לגבי הברכה על מיני דגן, ופסיקת מרן בשו"ע בגיליון זה נסכם את ההלכה למעשה עפ"י פסיקת הפוסקים האחרונים.

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות בסימן רח' כתב שני כללי ההלכה לגבי **"כל שיש בו מחמשת מיני דגן ברכתו בורא מיני מזונות"** וכדלהלן.

א. שבא בתבשיל או במאפה וכדומה כדי לסעוד הלב (לשבוע). ב. שבא להכשיר ולהטעים את התבשיל (לתת טעם טוב כדי להעמיד את התבשיל או המאפה על טעמו העיקרי הנכון)

אבל אם הניחוהו בתבשיל או במאפה, לא לטעם והכשר התבשיל ולא כדי לסעוד הלב בטל הוא לתבשיל אם הוא המיעוט ואין ברכתו "מזונות" כגון: לדבק את התבשיל, או לעבות את התבשיל (שיהיה לו יותר נפח וכמות התבשיל תגדל יותר) או לרכך את התבשיל שיהיה רך וקל ללעיסה, או לתת מראה יפה לתבשיל או לתת ריח טוב ולצבע וכדומה, או כדי להחזיק התבשיל וכדומה שלא יטנפו הידיים, ועיקר הכוונה לתבשיל.

אולם הדגיש שהאמור לעיל הוא רק באופן שמין דגן הוא המיעוט, אבל אם המין דגן הוא רוב ביחס למאכל או לתבשיל, אף אם לא הונח בתבשיל או במאפה אלא לצורך אחת המטרות הנ"ל ברכת התבשיל בורא מיני מזונות.

אך כאמור, אין הדברים אמורים אלא באופן שהמין דגן הוא המיעוט, אבל אם הוא הרוב נגד התבשיל, אף אם לא הונח בתבשיל או במאפה אלא לצורך אחד מהמטרות הנ"ל ברכת התבשיל בורא מיני מזונות...והשתא נבוא לפרט (להלן, ובסימן רי"ב) מספר דוגמאות השכיחות ומצויות בינינו עפ"י כללי ההלכה שנתבארו בזה.

באות ה' כתב את הברכה על מיני קציצות, על ממתקים ועוגות אשר מערבים בהם מעט קמח או פירורי לחם.

"...ובכלל זה כל סוגי הקציצות שמערבים בהם קמח או פירורי לחם או קמח מצה וכדו' (קציצות בשר ודגים, קציצות פלאפל, קציצות ירקות וסויה, פשטידת (קוג"ל) תפוחי אדמה וכל כיוצא בזה) שעיקר כוונת התערובת הוא כדי לדבק העיסה שיהיה נוח וקל עשיית הקציצות או כדי להוסיף נפח וכמות בתבשיל, וברכתן 'שהכל נהיה בדברו' ובורא נפשות". "וכמו כן כל מיני מאכלים וממתקים לסוגיהן שמכניסים בהם ממיני הדגן (קמח, עמילן חטה וכדומה), כל שניתנים על מנת לדבק ולייצב המאכל או לתת מראה וריח טוב ולא כטעם עיקרי ברכתם שהכל נהיה בדברו...ובעיקר יש לתת שימת לב למיני מאפה שונים המצויים כיום שכמעט ואין בהם קמח אלא מעט מאד שניתן כדי לדבק ולייצב צורת המאפה, ולמראית עין נראית כעוגת מזונות לכל דבר ובעצם ברכתה שהכל ובורא נפשות..."

בהערות ציין בשם ספר וזאת הברכה, שמכיוון שקשה לדעת האם הקמח שנמצא בממתק בא לדבק או שבא לתת טעם, המדד הקובע הוא כך: אם מופיע הקמח וכדומה ראשון ברשימה המרכיבים סימן שניתן הקמח לטעם וכמרכיב עיקרי ולא לדבק וברכתו מזונות, אבל אם מופיע הקמח שני או שלישי אז מסתבר לומר שלא ניתן הקמח אלא לדבק וכדומה, ובכל זאת עדיף שיברך על מאכלים אחרים שהכל ומזונות ויפטור מאכל זה.

ובאות ו' כתב את הברכה על בוטנים (כגון קבוקים), על שניצל ושאר מאכלים המצופים פירורי לחם וקמח מצה: **"...ולכן במה שמצוי בזמננו בטנים וכדומה המצופים במעטה קמח, שאינו ניתן רק לצורך דיבוק בעלמא או ליופי המאכל וכדומה, אלא עיקרם לתת טעם טוב, לכן יש לברך על בוטנים אלו בורא מיני מזונות, ועל הבוטנים אין מברכין כלל דבטלים לברכת בורא מיני מזונות, ולאחריהם מברך 'מעין שלש'..."**

תערובת של שני מינים

יש להדגיש שכל האמור הוא לגבי תערובת של מאכלים שונים עם מיני דגן, אבל אם מדובר בתערובת של שני מינים שונים ללא מיני דגן, הברכה על התערובת נקבעת פי הרוב . לדוגמא הברכה על פשטידת גבינה וירקות – אם הרוב ירקות, ברכתה 'האדמה', ואם הרוב גבינה ברכתה 'שהכל'. לכן "חטיף" העשוי מבוטנים או שומשום המבושלים עם סוכר או עם דבש, אם כמות הבוטנים או השומשום גדולה מכמות הסוכר או הדבש, מברכים עליו ברכה ראשונה "בורא פרי האדמה" וברכה אחרונה "בורא נפשות".

סיכום

בתערובת של מאכלים שלא מעורב בהם מיני דגן, בדרך כלל הברכה הראשונה עליהם נקבעת על פי המרכיב שמהווה את רוב התערובת.

אם מערבים או מבשלים קמח מחמשת מיני דגן עם מים או משקה אחר והתערובת או התבשיל נוזלי, הברכה הראשונה עליהם היא "שהכל" והברכה האחרונה "בורא נפשות". לכן דייסת סולת שבושלה עם חלב וכדומה ואינה סמיכה שצריך ללעוס אותה, אלא ניתנת לשתיה כמשקה מברכים לפניה "שהכל" ולאחריה "נפשות".

אם אחד המינים שמרכיבים את התערובת הוא מחמשת מיני דגן, והוא ניתן בתערובת כמרכיב תזונתי או כדי להשביח את הטעם הברכה הראשונה היא 'מזונות', אפילו אם הכמות של חמשת מיני הדגן קטנה מאוד ביחס לשאר מרכיבי התערובת. לכן עוגה, אף שרוב מרכיביה מסוכר, ביצים, אגוזים ושוקולד, אם יש בה קמח מחמשת מיני דגן, הברכה הראשונה עליה היא 'מזונות'. וכן פשטידת ירקות שעירבו בה מעט קמח כדי להשביח את טעמה, הקמח עיקר, ומברכים על הפשטידה 'מזונות'. הסיבה לכך היא שחמשת מיני דגן הם החשובים שבמאכלים, שמהם עושים לחם ומזונות, לכן בהימצאותם בתערובת הם קובעים את הברכה.

אם תפקידו של הדגן בתערובת הוא להדביק את מרכיבי התבשיל או המאפה, הרי שהדגן טפל למרכיבים האחרים, ואין בידו כוח לקבוע את הברכה. לפיכך, פשטידת ירקות שעירבו בה קמח כדי להדביק את הפשטידה, מברכים עליה 'האדמה'. וקציצת דג או בשר שעירבו בה פירורי לחם כדי להגדיל את נפחה ולעשות אותה רכה, פירורי הלחם טפלים לבשר או לדג, ומברכים על הקציצה 'שהכל'.

אבל, אם ניתן בתערובת אחד מחמשת מיני דגן, באופן שהוא מהווה את רוב הכמות של התערובת, אפילו אם לא ניתן כמרכיב תזונתי, אלא כדי לדבק את התערובת הברכה הראשונה היא ברכתה 'מזונות', לכן אם מכינים קציצות עם מעט בשר או דגים וביצים והרבה קמח או פירורי לחם, אפילו אם קמח או פירורי לחם ניתנו בקציצות כדי לדבקם, מברכם עליהם בורא מיני מזונות (אולם נציין שאין זה מצוי כל כך).

דין הברכה האחרונה מורכב יותר כי הוא תלוי באכילת כמות של "כזית" ממין הדגן תוך כדי אכילת פרס. לכן, אם הדגן רוב התערובת, אם אוכלים מהמאכל "כזית" בתוך אכילת פרס, הברכה האחרונה היא "על המחיה".

אם כמות הדגן בתערובת הוא מיעוט, אלא שבפועל אכל מהדגן שיעור "כזית" (כ 27 גרם) בזמן של "אכילת פרס" (בין ארבע לשבע וחצי דקות), הברכה האחרונה היא "על המחיה". לדוגמא, אם הקמח מחמישה מיני דגן מהווה רבע מכלל המרכיבים, אם אכל מהפשטידה כשיעור ארבעה זיתים בזמן של "אכילת פרס", יוצא שאכל מהדגן שיעור "כזית" בתוך כדי אכילת פרס והברכה האחרונה היא "על המחיה". אבל אם באכילתו לא אכל "כזית" בתוך כדי אכילת פרס הברכה האחרונה היא "בורא נפשות". ובעוגה הדין שונה, שהואיל וכל שאר המרכיבים נועדו להטעים את הקמח, הם בטלים לגמרי לקמח, ואפילו אם הקמח מיעוט, כל שאכל מהעוגה כשיעור "כזית" מברך ברכה אחרונה "על המחיה", זאת בתנאי שהקמח יהיה לפחות שמינית מהתערובת לדעת המשנה ברורה או שישית מהתערובת לדעת מרן עפ"י כף החיים.

שם ומשפחה _____

משה נזהר בכבודם של ישראל

משה רבינו אסף את כל עם ישראל יחד, כדי שלא יהיו אחר כך אנשים שיאמרו: **"אילו היינו שומעים אנו את תוכחת משה רבינו, היינו משיבים לו כך וכך והיינו אומרים לו כזאת וכזאת."**

לפני שהתחיל משה רבינו להוכיחם, שאל אותם: האם לקחתי מכם דבר מה? ואפילו כשעבדתי בשבילכם, כמו שהיה בזמן שהלכתי ממדיין למצרים, כדי להודיע לכם שעתיד ה' לגאול אתכם.

האם ביקשתי מכם שתשלמו לי הוצאות הדרך? או שמא גרמתי נזק כלשהו לאחד מכם?? אמרו לו בני ישראל: לא, לא לקחת מאיתנו דבר ולא גרמת נזק לאיש.

אז החל משה רבינו להוכיחם, וכולם שמעו את דבריו ולא היה אפילו אדם אחד שהשיב לו דבר מה על תוכחתו. מדוע הוכיחם רק עתה, לפני מותו? מדוע לא הוכיחם במשך כל ארבעים השנים? משה רבינו המתין עד קרוב לפטירתו, מכמה סיבות: משום שאם היה מוכיחם קודם לכן, היו בני ישראל מתביישים ממנו מאוד בכל פעם שהיו רואים אותו. וכן, מפני שחשש שמא יכעסו עליו כשיחשבו שהוא רוצה לצערם. שני דברים אלו נמנעים כשהוא מוכיחם ומיד ניפטר מן העולם..

משקיבלו את התוכחה, משה מוסיף להם ברכות

דרכו של משה בתוכחה גרמה לישראל להבין שלא הוכיחם מתוך שנאה, אלא אך ורק מתוך אהבה ומתוך רצון לעזור להם ולהיטיב עמהם לפטירתו. ואמנם כשסיים משה רבינו את תוכחתו, הוא ראה שישראל קיבלו את דברי התוכחה ברצון, ואיש לא השיב עליהם דבר.

אמר משה לישראל: **"ה' הבטיח לכם את הארץ, כמו אדם שנותן לחבירו מתנה ואמר לו: אם תעשה לי כך וכך המתנה תהיה שלך – גם אתם אם תקיימו את התורה והמצוות, אני נותן לכם את הארץ למתנה."**

ומשה רבינו ברך את עם ישראל ודימה אותם לכוכבי השמים, שכמו הכוכבים שמאירים את כל העולם, כך עם ישראל אם יזכו יאירו לעתיד לבוא מסוף העולם ועד סופו. וגם כמו שה' סופר את הכוכבים בכל לילה, כשהוא מוציא אותם להאיר בשמים וחוזר וסופר אותם כשהוא מחזיר אותם בבוקר, כך ה' סופר ומונה את ישראל בכל פעם, משום שהוא אוהב אותם ודבר שאוהבים סופרים שוב ושוב.

ברך משה את ישראל: **"ה' אלוקיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם...כאשר דיבר לכם - יהי רצון, שה' עלי ותהיו אלף פעמים שישים ריבוא..."**

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. מה עשה משה לפני כל ישראל לפני פטירתו?

א. קרא לפניהם את תולדות חייו. ב. הוכיח אותם.

ג. באר להם את התורה. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

2. מי הדגיש לעם ישראל את תכונותיה הטובות של ארץ ישראל?

א. משה. ב. אהרון. ג. כל המרגלים. ד. יהושע וכלב.

3. מדוע מזכיר משה את המקומות בהם חטאו בני ישראל בדרך רמז?

א. משה חם על כבודם. ב. בני ישראל חכמים, ומספיק לרמוז להם.

ג. ברמז זה נשמע ומתקבל יותר טוב. ד. תשובות א' וב' נכונות.

4. איזה עמים הזהיר משה את ישראל לא להילחם בהם?

א. אדום, מואב ועמון. ב. אדום מואב והאמורי.

ג. אדום עמון והאמורי. ד. אדום, האמורי והבשן.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. "ולו אתן את הארץ אשר דרך בה" (א') למי הכוונה ולאיזה מקום?

א. ליהושע והכוונה לכל ארץ ישראל. ב. לכלב בן יפונה והכוונה לחברון.

ג. לכל שבט ושבט את נחלתו. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. "ונפן ונעל..." (פרק ג') התקדמות לאיזה צד חשבת עליה?

א. התקדמות לצד מזרח ב. התקדמות לצד צפון.

ג. התקדמות לצד מערב. ד. התקדמות לצד דרום.

7. "...אַל תְּצַר אֶת מוֹאָב" (פרק ב') מה ההבדל בין הציווי למואב לעמון?

א. אין הבדל. ב. למואב אסר כל התגרות ולעמון רק מלחמה.

ג. למואב אסר מלחמה ולעמון כל התגרות. ד. מעמון הותר לקנות מזון.

8. מה כוונת משה באומרו בשליחת המרגלים: "וַיִּיטַב בְּעֵינַי הַדָּבָר" (א')?

א. הבקשה נראית לי הגיונית. ב. זה טוב בעיני כי כולם הסכמתם על זה.

ג. הדבר היה טוב בעיני אך לא בעיני ה'. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

9. על שליחת המרגלים אמר משה "וַיִּיטַב בְּעֵינַי הַדָּבָר" (פרק א') מדוע?

א. הבקשה נראתה לו הגיונית. ב. מפני שכולם הסכימו על זה.

ג. חשב שאין להם ספק לגבי מצוות ה' לכבוש את הארץ. ד. א' וב' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרמב"ן - כיתות ד' עד ח'

10. "הַיּוֹם הַזֶּה אָחֵל תֵּת פַּחְדְּךָ...עַל פְּנֵי הָעַמִּים..." (ב') למי נועדה הבטחה זו?

א. למשה רבנו במלחמתו בסיחון ועוג. ב. לישראל במלחמתם נגד עמלק.

ג. לישראל במלחמתם במלכי כנען שבארץ ישראל. ד. א' וג' נכונות.

לימוד פורה ומהנה

התשובות הנכונות לפרשת פינחס:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינצור וירומם וינשא את **סיוון בת רחל כהן** הי"ו וכל משפחתם. מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם וכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".**